

Agnieszka Jastrzębska

Wydział Polonistyki, Instytut Polonistyki Stosowanej

Tytuł dysertacji: Charakterystyka dyskursu lewicy w Polsce w latach 2010-2020 na przykładzie tekstów deklaracyjnie lewicowych („Dziennik Trybuna”, kwartalniki: „Krytyka Polityczna”, „Przegląd Socjalistyczny”, „Nowy Obywatel”)

Promotor: dr hab. Anna Cegieła, prof. UW

Streszczenie rozprawy

W mojej pracy podejmuję próbę opisanego dyskursu lewicy w Polsce w latach 2010-2020 na przykładzie lewicowej prasy. Lewica to środowisko doświadczone, które od dawna ma wypracowaną własną ideologię. Uczestniczyło w sprawowaniu władzy, ma ośrodki prasowe i media, które służą przedstawianiu tej ideologii i umacnianiu środowiska politycznego. Przyjmuję, że analiza dyskursu pozwala opisać język w jego funkcjonalnym aspekcie użycia, uwzględnia sytuację komunikacyjną, cel komunikacji oraz relację nadawcy i odbiorcy.

Praca składa się z siedmiu rozdziałów. W rozdziale I przedstawiam stan badań nad językiem polityki i dyskursem publicznym w Polsce. Przywołuję najważniejsze publikacje, które omawiały język polityki pod względem jego cech, funkcji oraz określały jego status i cel. Wspominam o publikacjach, które skupiły się na języku charakterystycznym dla określonej orientacji politycznej.

Wskazuję wątpliwości badawcze związane z zagadnieniami „pisomowy” i „neonowomowy”. Refleksje na temat tych językowych zjawisk prowadzą do wniosku, że pewne cechy języka są typowe dla różnych ugrupowań politycznych, które wypracowały własną ideologię i używają języka do walki politycznej. Następnie omawiam, czym jest język polityki.

W rozdziale II przedstawiam przedmiot i cel moich badań. Podstawowym problemem pracy jest określenie charakteru dyskursu lewicy. W dalszej części rozdziału opisuję materiał badawczy. Podaję trzy kryteria, którymi kierowałam się przy wyborze czasopism. Za

najważniejsze uznają deklarowaną lewicowość, politologiczne kryteria lewicowości oraz skład osobowy redakcji.

Następnie charakteryzuję czasopisma. Kolejno opisuję periodyki: „Nowy Obywatel”, „Przegląd Socjalistyczny”, „Dziennik Trybuna”, „Krytykę Polityczną”, „Politykę” oraz „Newsweek”. W opisie każdego czasopisma wskazuję deklarowany profil ideologiczny, ustaliam cechy lewicowości zgodnie z kryteriami politologicznymi, przytaczam założenia redakcyjne i wymieniam przykładowy skład redakcji. Zaznaczam także czas ukazywania się periodyków i ich nakład. Te dane potwierdzają zakres wpływu czasopism na budowanie środowiska lewicowego, rolę w kształtowaniu dyskursu lewicowego oraz świadczą o medialnej pozycji.

W dalszej części rozdziału wskazuję podstawę przyjętej metodologii, która wynika ze specyfiki dyskursu. Aby scharakteryzować dyskurs lewicy, zdecydowałam się na przyjęcie pięciu kategorii opisu stałych komponentów dyskursu.

W rozdziale III przyjmuję, że dyskurs badanych periodyków jest ukształtowany pod wpływem przyjętej przez lewicowe środowisko ideologii, a więc może być zarówno ideologiczny, jak i zideologizowany. Zakładam jednak, że ideologia nie jest zjawiskiem negatywnym społecznie czy językowo. Negatywne konsekwencje powoduje dopiero zideologizowanie komunikacji. Przywołuję ustalenia badaczy, dotyczące języka ideologicznego i zideologizowanego. Na tej podstawie podaję cechy dyskursu ideologicznego i zideologizowanego.

W drugiej części rozdziału wymieniam i omawiam kategorie, które umożliwiają charakterystykę materiału badawczego. Kategorie składają się na dyskurs ideologiczny i pozwalają określić stopień jego zideologizowania. Przyjęte kategorie to: obraz świata i jego właściwości, pozycja retoryczna, hierarchia problemów, rodzaj perswazji, sposób opisywania konkurenta politycznego i przeciwnika w sporze oraz prezentowane wartości.

Rozdziały IV, V i VI stanowią analizę materiału badawczego zgodnie z przyjętymi kategoriami. Na podstawie wybranych tekstów zamieszczonych w periodykach staram się odpowiedzieć na pytanie, jaki charakter ma dyskurs lewicowy. Periodyki zostały podzielone ze względu na podobieństwo poruszanych zagadnień i sposób ich prezentowania. Rozdział IV to analiza „Nowego Obywatela” i „Przeglądu Socjalistycznego”. W rozdziale V są omówione „Dziennik Trybuna” i „Krytyka Polityczna”. Rozdział VI przedstawia analizę „Newsweeka” i „Polityki”. Na końcu każdego rozdziału podaję krótkie podsumowanie analizowanego

materiału i przedstawiam wnioski dotyczące charakteru języka. Z analizy wynika, że „Nowy Obywatel” i „Przegląd Socjalistyczny” prowadzą dyskurs ideologiczny. „Krytyka Polityczna” i „Dziennik Trybuna” realizują dwa typy dyskursu – dyskurs ideologiczny w kwestiach socjalnych i dyskurs zideologizowany w kwestiach politycznych. Dyskurs tygodników „Polityka” i „Newsweek” jest zideologizowany.

Rozdział VII stanowi podsumowanie części analitycznej. Wskazuję w nim podobieństwa i różnice pomiędzy periodykami. Na podstawie analizy wyróżniam dwa typy dyskursu i podaję jego cechy. Staram się również określić rolę społeczną periodyków w polskim dyskursie publicznym.

Agnieszka Jastrzębska